

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

LUCS

• Local Unesco
• Collaboration
• Sweden

Kloka platser

Om mötesplatser och lokal samverkan

KLOKA PLATSER

Om mötesplatser och lokal samverkan

Vill du läsa mer om de ämnen som berörs i denna bok?
På www.lucs.se/klokaplats finns mer information
och länkar till vidare läsning.

FLER SKRIFTER FRÅN LOKAL UNESCOSAMVERKAN I SVERIGE

- Klokbooken. Om lokal Unescosamverkan i Sverige (2020)
- Lika Rätt. Ställ krav på kommunen. Verktyg för alla som vill motverka diskriminering och främja mänskliga rättigheter (2016)
- Vad är jämlikhetsdata? Råd och tips för att arbeta med jämlikhetsindikatorer (2015)

Länkar till dessa skrifter finns på www.lucs.se/klokaplats

ISBN 978-91-527-3021-8

© Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS

Texterna i skriften är skrivna och sammanställda av LUCS kansli
med Karin Bruce som redaktör.

Omslagsfoto: Montadar Saleh. Bilden är tagen i Fittja.

Kontakt: info@lucs.se

Tryck: Typografiska, Tumba, 2022.

Vad då kloka platser?	6
Varför en skrift om kloka platser?	8
Platsen – som ger och tar plats!	13
Fittja och Årby – två kloka platser	16
Mötesplatser	18
Läxhjälp som mötesplats	20
Fritidsgårdar och begränsningar	21
Mötesplats med låga trösklar	24
Samverkan	28
Att komma utifrån och att verka inifrån	29
När samverkan gör det möjligt	31
Dubbla engagemang i Fittjas nätverksgrupp	33
Samverkan för det offentliga rummet – en tunnel i Årby	36
Att komplettera varandra och att nå resultat	39
Tillit	42
Brobyggande	43
Målsökande och lyhördhet	46
Lokal förankring och engagemang i platsen	48
Att bygga tillit och trygghet under lång tid – och i kris	50
Festivaler som kompetensutveckling	53
Ord och bilder om kloka platser	56
Språkbruket	57
Mediabilden	60
Rykten	62
Lärdomar om platssamverkan	64
Två checklistor för kloka platser	65
Vi är alla medskapare	68

Vad då kloka platser?

Kan en plats vara klok? Handlar det om ett område som är smart planerat? Eller att många förståndiga människor bor och rör sig där? Kanske är det just kombinationen av vad som finns där, hur det upplevs och vilka som upplever detta som gör en plats klok.

Vem som egentligen känner vem i området, eller vad som verkligen görs i området av vilka krafter, det är inte alltid lätt att få en överblick över. Det händer mycket på en klok plats och ibland blir en inte riktigt klok på vad som är vad och hur det hänger ihop.

För den som bor i ett område kan klokskapen i platsen handla om att det finns både parker och väner för picknick utomhus. Om att lita på sina grannar och våga släppa iväg sina barn till fritidsklubben. Att det finns både jobbmöjligheter och handel nära och kommunikationer att ta sig till arbete och försörjning också på andra platser. Att torg och gångvägar känns trygga

alla dygnets timmar och tider på året. Att platsen både ger sammanhang och stolthet.

Den som arbetar i – och med – ett område kan bidra med andra perspektiv på platsens klokhet. Den som är planerare, utvecklare, socialsekreterare, polis, områdesstrateg eller forskare saknar kanske praktiska insikter om upplevelsen av platsen och vardagslivet där. Å andra sidan har den kanske andra kunskaper – teoretisk kunskap om platssamverkan, om varför vissa platser är segregerade i relation till andra, om planer och strategier för den enskilda platsen och den större regionen, om vad olika kommunala verksamheter erbjuder eller inte.

Frågan är också hur den kloka platsen rustar för framtiden tillsammans med dem som önskar bo, leva och verka i området.

Fittja. Foto Monserrat Jorquera

Varför en skrift om kloka platser?

Denna skrift lyfter olika perspektiv på platsutveckling och lokalt arbete för minskad segregation med områdena Fittja i Botkyrka och Årby i Eskilstuna i fokus, men ställer också frågor som är generella och aktuella för många platser runtom i Sverige.

På varje plats finns många människor som går samman på olika sätt för att göra saker tillsammans, för att utveckla platsen, för att skapa något nytt eller vårda det som finns. I den här skriften har vi samlat röster från några av dessa människor, framför allt från civilsamhället. Självklart finns det många fler erfarenheter och andra perspektiv. Olika personer, från olika organisationer eller generationer och med olika kön, hudfärg eller inkomst uppfattar en plats och vad som händer där på olika sätt. Det påverkar i sin tur hur en ser på vad som behövs för att platsen ska kunna stärkas och bli både tryggare, säkrare och mer attraktiv.

Att lyfta fram några perspektiv, och att dela olika erfarenheter, ger dock möjligheter till nya kunskaper och arbetsätt. Unesco är FN:s organisation för att skapa fred genom ökat samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och information. Föreningen Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS – ser att arbete med kloka platser blir en naturlig del av dessa breda frågor. Livet levs till stor del i det lilla sammanhanget som i sin tur har stor betydelse för människors välbefinnande.

LOKAL UNESCOSAMVERKAN I SVERIGE - LUCS

Föreningen Lokal Unescosamverkan i Sverige (Local Unesco Collaboration Sweden) – LUCS startade 2014 på Mångkulturellt centrum i Botkyrka. Grundarna är tre svenska kommuner – Botkyrka, Eskilstuna och Malmö. Idag är ett tjugotal kommuner, civilsamhällsorganisationer, akademiska aktörer och företag medlemmar. LUCS består av både ett nätverk och konkreta verksamheter – kunskapspiloter – som syftar till att skapa hållbara platser som präglas av social jämlikhet och lika rättigheter och möjligheter för alla. Genom att få fram hållbara lösningar som kan spridas inom landet, till de egna aktörerna i LUCS och tillbaka till Unesco vill LUCS inspirera till samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

LUCS kunskapsarbete under de första åren finns samlat i skriften Klokbooken (2020).

LUCS medlemmar:

ABF-förbundet	Malmö universitet
Borlänge kommun	Mångkulturellt centrum
Botkyrka kommun	Mälardalens högskola
Botkyrkabyggen	OPAD
Eskilstuna kommun	Regionalt Cancercentrum Sthlm-Gotland
Eskilstuna United	Rädda Barnen
Futebol då força	SIOS
Högskolan Dalarna	Södertörns högskola
ICC Sverige	Tillsammans är vi starka
Malmö stad	Tunabyggen
Malmö FF	UMIS
Malmö mot Diskriminering	

Föreningen LUCS har tagit fram den här skriften med förhoppningen att den ska kunna bidra till utvecklingen av fler kloka platser. Att den ska ge inspiration, kunskap och tankeställare till dig som läser. Du kanske arbetar med utvecklingsfrågor i offentlig förvaltning, är projektledare i civilsamhället, sysslar med folkbildning eller på annat sätt driver eller påverkas av hur lokala utvecklingsfrågor och arbete mot segregation bedrivs.

Fittja och Årby är stadsdelar med stor mångfald, en bredd av erfarenheter – och båda med stora möjligheter och utmaningar. Med dessa två kloka platser som utgångspunkt i den här skriften finns antagligen både paralleller och kontraster till många andra kloka platser som finns runtom i Sverige. Vi hoppas därmed kunna bidra till att ge nya perspektiv på utmaningar och möjligheter såväl på dessa två platser som i andra delar av landet.

Främst vill vi lyfta erfarenheter från främjande aktiviteter – det som handlar om att stärka det positiva - snarare än att diskutera förebyggande åtgärder - som lägger fokus på att förhindra det som anses vara negativt. Både det främjande och det förebyggande är viktigt, men det blir alltför ofta ett fokus på förebyggande av det som pekas ut som fel när just dessa platser diskuteras.

Utgångspunkten för skriften är ett utbyte av erfarenheter och kunskaper mellan Fittja och Årby. Under 2021-22 har engagerade personer från båda platserna i digitala möten, studiebesök och workshops diskuterat breda frågor kring platsutveckling

och specifika exempel från Fittja och Årby. Lärdomar och diskussioner från dessa utbyten har vi under januari–april 2022 samlat i den här skriften.

Den ideella föreningen Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS – står bakom skriften. I föreningen deltar en blandning av olika aktörer kring både gemensamma och platsspecifika utmaningar. Delegationen mot segregation – Delmos – har bidragit med finansiellt stöd för att utveckla kunskap om lokal

KLOKA PLATSER

Föreningen LUCS har under 2021–2022 drivit projektet Kloka platser med utgångspunkt i Botkyrkas och Eskilstunas utveckling i stadsdelarna Fittja respektive Årby. Projektet är en av LUCS kunskapspiloter och har genomförts i samarbete med Botkyrka kommun, Eskilstuna kommun, Botkyrkabyggen, ABF Botkyrka-Salem och Mångkulturellt centrum, med finansiering från Delmos. Projektet har genomförts nära det lokala Delmosfinansierade projekt som samtidigt pågått i Årby.

Projektet Kloka platser har arbetat med kunskapsutveckling, nätverkande och samskapande med lokala aktörer i Fittja och Årby för att stärka lokalt platsutvecklingsarbete. Projektet har inkluderat lokala aktiviteter, träffar mellan Fittja och Årby, digitala seminarier och vi har samlat kunskaper och erfarenheter i denna skrift.

Utgångspunkten har varit att även om varje plats i sig är unik är det möjligt att lyfta fram mer generiska kunskaper och metoder som också kan användas på andra platser.

samverkan där det civila samhället, föreningsliv och folkbildning samverkar med offentliga aktörer. Detta har möjliggjort både kunskapsutbytet mellan Fittja och Årby och framtagandet av denna skrift.

DELEGATIONEN MOT SEGREGATION - DELMOS

Delegationen mot segregation är en statlig myndighet som har till uppgift att främja samverkan, bygga och sprida kunskap och ge ekonomiskt stöd, så att insatserna mot segregation får bättre effekt. Det långsiktiga målet är att förbättra situationen i socioekonomiskt utsatta områden och motverka strukturella orsaker till segregation.

Delegationen inrättades 2018 och kommer avvecklas 2022.

Platsen – som ger och tar plats!

**Jens Sjöström,
ordförande Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS**

Jag ser den, jag betraktar den, jag har hört talas om den,
jag tror om den!

Jag känner den, jag omfamnas av den, jag lever genom
och i den, jag vet vad den är!

Två perspektiv om samma plats, ett inifrån, ett utifrån. Kanske ett stationssamhälle som vuxit fram, just för att tåget stannade där, betraktat av den som både stiger av och stiger på vid stationen likväl som den som sitter kvar i vagnen och blickar ut genom fönstret. Kanske en förort som vuxit fram som ett svar på människors behov att hitta en funktionell bostad, betraktat av den som lever sitt liv där och befolkar det sociala livet likväl som den som forskar på den, skriver reportage om den och den som läser vad andra skrivit. En upplevd betraktelse av verkligheten och en uppfattad tolkning av densamma. Båda kan vara rätt men oavsett är det en subjektiv beskrivning. Men den som beskriver en plats utifrån har ett särskilt ansvar i sin beskrivning. Du ger den som inte känner platsen en uppfattning om den, de människor som befolkar den och det platsen betyder i samhället. En plats som är viktig för människor och som blir svartmålad skapar spänningar och konflikt. Det kan handla om samhällen, stadsdelar, religiösa monument och lokaler, föreningslokaler eller fritidsgården.

Platser har många ansikten och påverkas av de som använder den, de som pratar om den, de som älskar den, de som hatar den eller kanske de som förnekar den. Men platsen påverkar också i sig. Dess arkitektur, dess utformning, dess slutenhet eller öppenhet signalerar också till den som besöker den eller lever i den.

Därför blir stadsplanering också en fråga om vilka samhällen vi vill skapa, för vem och av vem. Det stora torget med monumental byggnader där människan känner sin litenhet eller det mindre där byggnaderna inrymmer sociala platser där människor möts och känner styrka och trygghet. Det är också i det sistnämnda man upptäcker varandra och kan bli klokare tillsammans.

I en tid då demokratier hotas av auktoritära ledare uppstår alltid debatt kring vår motståndskraft. Viljan att kämpa för demokratin och varje människas frihet att kunna få fatta sina beslut, göra uttryck för sina åsikter och organisera sig utan risk för sitt liv är avgörande. Därför är vår skyldighet att vårda och utveckla den demokratiska värdekedjan fundamental. Respekten för andras åsikter, att ha öppenhet att låta sig påverkas av varandra och att tro på mötet skapar resistens mot stereotypa föreställningar och stigmatiseringar av varandra och av de platser vi befolkar.

En lång rad undersökningar visar att läget för demokratin i världen har försämrats under de senaste 15 åren och att auktoritära krafter vinner mark. Man menar nu på att de framgångar

för demokratin som skedde efter kalla kriget nu är som bortspade. Framst ser vi hur fria medier, civilsamhälle och rättssystem angrips och vi vet nu hur snabbt det kan gå. Rysslands invasion av en fri suverän demokratisk stat som Ukraina är ett övergrepp på så många sätt. En auktoritär regims övergrepp på ett land är också ett övergrepp på dess befolkning och dess rätt att välja sin egen framtid. Nu försöker Ryssland med våld tvinga ytterligare ett lands folk att sällas till skaran där två tredjedelar av jordens befolkning idag ingår, i ett ickedemokratiskt auktoritärt styre.

Mot detta står en stor del av världens demokratier nu upp enade som sällan skådats. Men framst det ukrainska folket som under senare år steg för steg utvecklat sin demokrati, sitt rättsväsende men inte minst sitt civilsamhälle. Kampen för demokratin och för sitt lands rätt att själva bestämma är kraftfull. I detta måste vi själva se hur vi skapar grund hos alla som bor i Sverige att lika handfast försvara vår demokrati. Det börjar i vardagen, i sättet att bemöta varandra och att vilja varandra väl. Det börjar i mötet mellan människor, det börjar i att möta varandra, det börjar i var vi kan mötas.

Det börjar i platsen och vi som möts på den!

Fittja och Årby – två kloka platser

”Fittja är nu en ort i ständig rörelse och utveckling. Det händer grejer, man samlar krafterna som finns i Fittja och skapar möjligheter utifrån området. Vi har konst som är från Fittja och för Fittja, inte från stan.”

Valentina Cuevas, kulturpedagog

”Fittja är kultur och kreativitet.”

Mohammed Ryback, verksamhetsutvecklare, ABF Botkyrka-Salem

Fittja är en förort till Stockholm på den röda tunnelbanelinjen med 17 km in till centrala Stockholm. Tillsammans med Alby, Hallunda och Norsborg utgör Fittja området norra Botkyrka. Området Fittja har funnits sedan medeltiden, men byggdes ut som en del av miljonprogrammet under början av 1970-talet. Området har idag cirka åtta tusen invånare.

Fittja. Foto Montadar Saleh

”I Årby finns det fler barn och unga än i andra delar av Eskilstuna. Därmed finns det en framtid att jobba med här!”

Aleksandar Prodanovic, sektionschef Mångfald & Integration på Studieförbundet

”Årby är det mest iögonfallande miljonprogrammet i Eskilstuna. Det domineras av tre elvavåningshus som en skyline. Jag tycker det är en vacker stadsdel, helt byggd i tegel. Det finns mycket stolthet och kärlek, fina relationer mellan grannar, folk hjälper varandra mycket här i stadsdelen.”

Maria Chergui, grundare Årbyföreningen

Årby är en stadsdel strax norr om centrala Eskilstuna. Området byggdes i samband med miljonprogrammet under 1960-talet. Här bor idag knappt fem tusen invånare.

Årby. Foto Maria Chergui

Mötesplatser

Mötesplatser kan skapas, utvecklas eller bara fortsätta finnas. Bland dem som arbetar med lokala mötesplatser i praktiken finns många olika synvinklar på vad som är viktigt. På vissa mötesplatser involveras ungdomar, seniorer eller andra målgrupper i aktiviteterna. Andra platser är till för dem som bara vill ha lugn och ro. Varje mötesplats har både sina regler och sina begränsningar.

Frågan om mötesplatser för unga har under det senaste året varit turbulent, både i Fittja och Årby. I början av 2022 avslutade Botkyrka kommun samarbetet med ABF Botkyrka-Salem som utförare av fritidsverksamhet i Botkyrka. I Årby kunde en öppen mötesplats för unga starta genom projektfinansiering från Delmos, men den långsiktiga planen har blivit svår att hålla när Delmos nu lägger ner.

Men det finns många fler platser och sammanhang att mötas. Och på olika mötesplatser väljer de ansvariga att göra på olika sätt.

Fittja. Foto Jagana Khasdorj / Molly Johansson

Läxhjälp som mötesplats

Läxhjälpen i Botkyrkabyggens lokaler i hålls tre kvällar i veckan och lockar fem till femton barn. Så många som femton hinner ledaren **Oriana Montini** inte med, utan får då skicka barnen vidare till Röda Korsets läxhjälp eller den i Fittjaskolan.

Magnus Nylund, föreståndare på fritidsgården Fittjapulsen, ser varför läxhjälpen är så populär.

– Det ger en trygghetskänsla att ha en väl fungerande läxhjälp i närområdet. Vissa barn kommer från husen intill och det är tryggt att kunna gå ner i tofflorna. Föräldrar kan skicka ner barnet till läxhjälpen i samma hus och bli avlastade under den tiden. De är bekväma och trygga med att ha dialog med Oriana. Föräldrarna ser också stor utveckling av barnen som blir gladare av att det är roligt att vara på läxhjälpen.

Varför är det så många barn på läxhjälpen som inte verkar behöva läxhjälp?

– Det handlar inte bara om läxhjälp tre gånger i veckan, det fyller också en stor social roll och fungerar som mötesplats. Många har ganska många syskon och precis som med föreningslivet och de kulturella föreningar i Fittja där vuxna träffas, så behöver även de trångbodda barnen en plats att träffa kompisarna. Sedan får de också lära sig gott uppförande och respekt för varandra.

Fritidsgårdar och begränsningar

Fritidsgårdar har som uppgift att vara trygga, roliga och aktiva mötesplatser. I arbetet med unga skapas miljöer där unga vuxna får möjlighet att skapa, lära, diskutera, fundera, och bli självständiga. Med en blandning av möjligheten att ”hänga kravlöst” och tillgång till varierade aktiviteter och kunskap fångar fritidsgårdarna upp de unga.

Macarena de la Cerda, idag processledare på Rädda Barnens På Lika Villkor, har ett långt engagemang kring mötesplatser för unga vuxna bakom sig, bland annat i Botkyrka när mötesplatsen för unga vuxna i Albys Hjärta lades ned 2019. Hon ser en utmaning i att mötesplatser för unga både ska fånga upp ungdomar som riskerar att fastna i kriminalitet och ska skapa en stimulerande miljö.

- Tröskeln kan kännas hög. Steget från häng på gatan till att välja fritidsgården, och där känna sig tvungen att delta i workshops om exempelvis demokrati, är långt. Mötesplatsernas utmaning är att skapa en stimulerande miljö och samtidigt erbjuda plats att hänga.

Oriana Montini som arbetat på flera mötesplatser i Botkyrka, hittar olika lösningar som funkar.

- Många föräldrar känner sig tveksamma när de hör att fritidsgården ska fånga upp buset och det enda de vill är att deras barn ska ha en plats att träffa kompisarna

och vara med på roliga aktiviteter. Våra tjejkvällar på tisdagar är en bra lösning för att inte tjejerna ska sluta komma hit.

Utmaningarna för existerande mötesplatser växer när andra lägger ner. När två mötesplatser för unga vuxna, Albys Hjärta i Alby och Grunden i Fittja, lades ner 2019 såg **Magnus Nylund**, vars verksamhet Fittjapulsan riktar sig till yngre, nya svårigheter.

– Det är oerhört svårt att neka dem man känner att ha någonstans att vara, men samtidigt måste vi skydda vår egen verksamhet. Föräldrarna ska ju kunna lita på att vi håller åldersgränserna på Pulsan.

Det är många som saknar de nedlagda verksamheterna och Macarena menar att det är svårt att ersätta dessa, även om nya verksamheter för unga vuxna har startat upp.

– Ungdomarna här har för många tråkiga erfarenheter av att de platser de känt varit trygga läggs ner. Det är inte säkert att personalen, som både de själva och föräldrarna fått förtroende för, får ett jobb på de nya satsningarna. Det skapar mycket mer osäkerhet än känsla att de nya satsningarna ger något. Tilliten har försvagats för många gånger på väldigt kort tid nu.

Fittja. Foto Sama Alhassani

Mötesplats med låga trösklar

En mötesplats för ungdomar, sex kvällar i veckan, har funnits på Årby M i ett samarbete mellan Årbyföreningen och Studieförbundet sedan hösten 2021 genom finansiering från Delmos.

Salah Shallal är ungdomsledaren som håller i mötesplatsen dessa kvällar. **Aleksandar Prodanovic** är sektionschef för Mångfald och integration på Studieförbundet.

Salah, vad händer hos er en vanlig kväll?

– Vi brukar ha ungefär trettio unga vuxna här varje kväll, även om vi ibland har varit närmare sextio. De flesta som kommer hit är killar mellan 15 och 18 år, men vi har också deltagare som är upp till 21 år. Många vill ta det lugnt i en trygg miljö, helt enkelt, men vi skapar aktiviteter utifrån de ungas önskemål och behov. Alla blir ju hungriga på kvällen, så en populär aktivitet är att vi tillsammans lagar mat och äter middag.

ÅRBY M

Mötesplatsen Årby M drivs av Årbyföreningen sedan nära tjugo år med stöd från kommunen. I lokalen i Årby hålls en mängd olika aktiviteter för såväl ungdomar som för barn, vuxna och seniorer.

Vad är din roll?

– Jag stöttar ungdomarna som kommer hit, försöker se vad de behöver. En del som kommer hit är arga, men jag är inte arg tillbaka. Den som är arg kan ha sina skäl, och den som har gjort något fel kan ha haft en anledning till det. Min roll är att lyssna, och förklara, och framför allt att prata positivt. När jag lyfter positiva sidor så ger jag ungdomarna nya idéer och andra saker att tänka på än sin ilska.

Ibland får jag också ta rollen som medlare. Om det exempelvis blivit skadegörelse i området och någon vill prata med de unga om detta så kan jag vara en mellanhand. Jag kan hjälpa alla involverade att bättre förstå varandra.

Det är viktigt för mig också att inte bara lära ut, utan hela tiden lära mig av dem jag möter. Om jag bara skulle lära ut skulle jag inte vara förebild för någon.

Jag jobbar också tillsammans med andra med att hitta de metoder och arbetssätt som fungerar i arbetet med ungdomarna. Aleksandar på Studieförbundet är en av dem.

Aleksandar, vad skiljer ungdomskvällarna på Årby M från en vanlig fritidsgård?

– För oss har det varit viktigt att Årby M ska vara en

öppen mötesplats med låga trösklar för unga vuxna. Vi välkomnar alla, inte minst de unga killar som är ute väldigt många av dygnets timmar utan en meningsfull sysselsättning. Dessutom har mötesplatsen nu en ledare som verkligen funkar med de unga i området. Deltagarna tycker att Salah betar sig som dem, samtidigt visar han att man inte behöver vara tuff för att vara en bra människa.

Samtidigt är det så att Årby M och den kommunalt drivna fritidsgården ligger i samma hus, men vi vet ändå inte alltid vad den andra gör.

Att ha låga trösklar, innebär det att välkomna problem?

– Vi har fått kritik för att ha för mycket frihet. Vi är medvetna om regler men vill processa med ungdomarna.

Årby. Foto Karin Bruce

Det har lett till många viktiga möten på en trygg plats istället för ute på gatan, där det är svårare att bygga relationer. Det är ibland oroligt i Årby. Men när vi haft öppet på Årby M har det varit lugnt.

Hur hänger en sådan här mötesplats ihop med folkbildningsidén, för er som studieförbund?

– Det är viktigt att vi hela tiden har ett mål med verksamheten, att mötesplatsen inte bara är ett ställe att hänga på. Kärnan i ett studieförbund är studiecirklar, och det är genom att arrangera studiecirklar som vi också kan finansiera mötesplatsen. Exempelvis lagar ungdomarna mat tillsammans. När de gör det flera gånger kan det bli en studiecirkel i matlagning.

På vilka fler sätt är Årby M en mötesplats?

– Vid andra tider används Årby M av många lokala föreningar och aktiviteter som riktar sig till såväl barn som familjer som äldre. Svenskakurser för nyanlända, konstprojekt med barn och tango är bara några av de aktiviteter som sker här. Det är en viktig plats för olika intressen och generationer att mötas.

Samverkan

Samverkan är ofta en del av framgångskonceptet när en verksamhet fungerar väl. Men samtidigt finns utmaningar att hantera för att samverkan ska bli bra. Det gäller att vara lyhörd för att det finns maktrelationer, olika mycket tid och kompetens att lägga på samverkan och därmed olika möjligheter att påverka.

Det är också mycket som redan görs och engagerade människor som upprätthåller verksamheter. Då handlar det snarare om att vårda och stärka det som fungerar snarare än att hitta på nya projekt eller skapa ny samverkan utan lokal förankring. För att verksamheter ska bli hållbara över tid kan de behöva växa fram och mogna i sin egen takt. Samverkan för samverkans skull är sällan den bästa lösningen.

Att komma utifrån och att verka inifrån

Fittja är ett område som har blivit utsatt för många insatser utifrån, där olika projekt och organisationer som inte är från området har velat samverka.

Valentina Cuevas är kulturpedagog med bakgrund från RFSL Ungdom och Megafonen. Hon menar att de starkaste krafterna när samverkan sker är främst inom civilsamhället och mellan de aktörer som har funnits i flera år i områdena. Hon betonar också att samverkan måste ske på någorlunda lika villkor, och varnar för ojämlika förhållanden när samverkan initieras utifrån.

– Det är sällan vita akademiska metoder fungerar utan det som fungerat bäst och gett mest resultat för området har varit att människor som bor här själva organiserar sig, skapar namnlistor, protesterar, gör en spontan loppis på torget för att samla in pengar till någonting eller bara umgås över en kaffe. Organisationer utifrån måste ha respekt för de krafter, erfarenheter och kunskaper som människorna i området har.

Magnus Nylund på fritidsgården Fittjapulsens beskriver utmaningen att hela tiden behöva hantera organisationer som kommer utifrån.

– Redan när jag började jobba här för tjugo år sedan kändes det som att vi var försökskaniner. Min allra första

chef sa till mig att jag måste vara konsekvent och rangordna och prioritera besöken och projekten som kommer in i området, för våra barn är inte försökskaniner.

Magnus skickar också med ett tips för god samverkan.

– Den som eftersträvar mycket samverkan måste också planera in aktiviteter i samverkansprojekten. Inte bara samverka i möten.

Fittja. Foto Merve Çeşmeli

När samverkan gör det möjligt

Det är samstämmt i både Fittja och Årby att det finns massor att tänka på för att samverkan ska leda till att ett plus ett blir tre.

I Årby samverkar Studieförbundet med Årbyföreningen och är bland annat en av parterna i Årby M. **Aleksandar Prodanic** från Studieförbundet berättar varför.

– För oss är det enormt viktigt att samverka med andra. Som studieförbund har vi inte så stora möjligheter att få till förändring på egen hand. Det är först när vi lyckas få till samverkan med andra som vi får kraft, och blir lyssnade på. Och jag tror verkligen att vi kan komplettera varandra, fritidsgården, Årbyföreningen och vi från Studieförbundet. När vi gör det så kan det bli riktigt bra!

Tomas Öhling, jobbcentrum i Årby, initierade en samverkansgrupp med fokus på trygghetsfrågor i Årby. Fastighetsägare, polis, civilsamhälle och olika förvaltningar inom kommunen, inklusive medarbetare från såväl Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen som Ung fritid och Socialförvaltningen, började träffas vid årsskiftet 2021/22.

– Vi har träffats och träffats, och därmed vet vi om varandra. När det blev skjutningar i Årby så hade vi redan kontakt och samverkan fungerade när den verkligen behövdes. Nu sedan skjutningarna har vi också lagt om

verksamheten till att bli mer utåtriktad. Vi går runt i området istället för att bara prata med varandra.

Magnus Nylund ger exempel på god samverkan mellan mediehuset Fanzingo och fritidsgården Fittjapulsen.

– Fanzingo har ett stort inflytande i kommunen inom framför allt media, och vi har haft ett gediget samarbete med Fanzingo i många olika situationer. De har gjort kortfilmer med våra barn och vi har fått låna utrustning och tekniker när vi haft stora konserter. Fanzingo har erbjudit en hel del aktiviteter på kortloven. Det känns som att de mediaintresserade ungdomarna söker sig själva dit.

Fittja. Foto Sama Alhassani

Dubbla engagemang i Fittjas nätverksgrupp

Nätverksgrupperna i Botkyrka kommun samlar civilsamhällesaktörer, olika kommunala funktioner, skolor, fritidsgårdar, bostadsbolag, och även grannsamverkan, öppna förskolor och Hyresgästföreningen. Kommunens områdesstrateger står för att organisera, planera och bjuda in till nätverksgrupperna.

I Fittjas nätverksgrupp lyfts vad som händer i området och vad aktörerna har på gång. Gruppen har också en egen budget, får uppdrag av kommunen och fungerar som kanal för de som vill informera eller göra förfrågningar som rör Fittja.

Många som deltar i gruppen tycker att dess viktigaste funktion är nätverkandet, och därefter kommer kunskaperna kring, och insynen i kommunens arbete. Nätverkandet leder till mängder av samverkan mellan kommunen, föreningar och organisationer. Gruppen fungerar även som ett konstruktivt och kritiskt bollplank när exempelvis kommunen har förslag som rör området.

TVå av deltagarna i nätverksgruppen är exempel på samverkan där ”dubbla engagemang” gör deras arbete brett, förankrat och lyhört.

Nicole Metni är bibliotekarie på Fittja bibliotek, evangelist på Botkyrka pingstförsamling, håller i kvinnogruppen Kvinna för kvinna framåt och sköter även PMU Secondhand i Fittja. Kun-

skaperna från en verksamhet går att dra nytta av i en annan. Nicole beskriver vad nätverksgruppen gett i hennes arbete.

– Genom arbetet på biblioteket och genom nätverksgruppen får jag inblick i vad kommunen faktiskt gör. Istället för att uppfinna hjulet på nytt på varje ställe så finns det ofta saker som redan är igång som vi från biblioteket eller församlingen kan haka i eller komplettera med annan verksamhet. Genom nätverksgruppen vet vi om varandra, vad alla gör och kan stärka varandra.

Tillsammans hittar vi också var det glappar och vad som saknas och kan lättare fylla i. Just nu saknas det verksamhet för ungdomar 16 till 19 år och där har vi som

Fittja. Foto Merve Çeşmeli

församling en plats att fylla. Varje fredag öppnar vi upp kyrkan och bjuder in ungdomar. De behöver inte vara medlemmar, det är öppet för alla. I Fittja, som är i behov av fler trygga platser att vistas på, där har vi öppnat upp en second hand-butik. Den ska vara en multifunktionell plats där vi tillgodoser människors behov. Exempelvis att handla hållbart till bra priser, träna svenska och ta en fika med tillgång till gratis Wi-Fi.

Neda Khezerian är verksamhetsledare på Changers Hub och en av grundarna av kampsportklubben Anima. Hon har sett hur nätverksgruppen kan fungera som en språngbräda för nystartade föreningar.

– Kunskaper och erfarenheter från Changers Hub var viktiga för att starta Anima, kontakterna och medel genom nätverksgruppen gjorde det möjligt och genom tiden jag spenderat i området växer de relationer jag byggt.

När Amina var helt nystartade hjälpte Lejla från mötesplatsen Albys Hjärta oss att transportera våra mattor till Fittjahöjden. Eftersom vi då inte hade en permanent lokal så fick vi lägga mattorna hos den turkiska kulturföreningen. Vi kände ingen där utan det räckte att hälsa från Parvaneh och nätverksgruppen så fick vi hjälp.

Samverkan för det offentliga rummet – en tunnel i Årby

Den gångtunnel i Årby som förbinder bostadsområdet med Årbyskolan har i många år varit mörk. Den förvandlades med gemensamt engagemang från olika förvaltningar i kommunen och med civilsamhälle och boende i Årby till ett konstverk på kort tid. **Helena Andersson Tsiamanis**, utvecklare på Eskilstuna kommun, **Josefine Bolander**, intendent på Eskilstuna kommun och konstnären **Stanislaw Lux** var några av de inblandade.

Satsningen startade med att en fältare i stadsdelen en natt drömde om att tunneln smyckades med Stanislaws konst och kontaktade kommunen med förslaget att göra just det. Dessutom hade kommunens trygghetsvandringar i Årby pekat ut tunneln som en mindre trygg plats för boende i alla åldrar. Frågan hamnade hos Helena, som är samordnare för Årbynätverket, ett nätverk som samlar kommunen och olika aktörer i Årby i en pågående dialog. Den största utmaningen hon såg var dock inte samverkan med civilsamhället.

– Det hade inte hänt något med tunneln på många år eftersom det är så många olika delar av kommunen som förvaltar tunneln. Men med detta initiativ så gick flera förvaltningar in för en gemensam satsning, där förvaltningsgränserna luckrades upp och vi gjorde något tillsammans! Det gjorde projektet möjligt. Särskilt viktigt var det att kommunledningskontoret gick in med både pengar och engagemang.

Stanislaw har sedan flera år varit verksam som konstnär i Årby och arbetat med barn i området. I och med att uppdraget gick till honom så behövdes ingen tid till att bygga upp kontakter för att få till samverkan. Det fanns redan på plats.

– Jag fick uppdraget 2020 och började arbeta med skolbarn som kom till Årby M. Vi diskuterade olika teman och barnen bidrog med teckningar. Konsten i tunneln kunde sedan invigas hösten 2021.

Josefine jobbar med olika offentliga konstprojekt i Eskilstuna och såg hur mycket som klickade just för Årbytunneln.

– Den här tunneln passade bra in i en pågående satsning och kunde komplettera andra insatser. Men sådana här projekt där många är inblandade och det är mycket som

Årby. Foto Maria Chergui

händer hakar nästan alltid upp sig. Därför är det också viktigt med flexibilitet. Att inte binda sig vid vad som står i ett projektdokument, utan istället skriva in flexibilitet i projektplanen. Och så är det viktigt att inte vänta in varandra. Om en del hakar efter kan ändå de andra delarna fortsätta. Därmed är konsten i tunneln nu klar även om belysningen inte är på plats som den ska ännu.

Att komplettera varandra och att nå resultat

I varje verksamhet finns egna upplevelser av resultat, men det varvas tyvärr ofta med uppgivenhet över hur det som är omätbart ska redovisas till finansärer och myndigheter.

Både samverkan och redovisning av resultat kan bli delar av utmaningarna istället för lösningar. Samverkan och högt deltagande krävs ofta för att få medel till sin verksamhet. Samtidigt finns risken för konkurrens om medel och därmed också konkurrens om deltagare, till projekt som ofta är korta.

Elias Vikström arbetar som områdessekreterare på förebyggarenheten i Botkyrka. Han menar att det finns stora skillnader i hur de olika aktörerna som samverkar kan redovisa sina resultat.

En **trygghetsfältare** i Botkyrka håller med Elias.

– Vi kan med kommunens siffror visa att vår samverkan med skolor och fritidsgårdar ger resultat genom exempelvis avslutade studier. Men en mindre förening som vi vet bidrar till sammanhang, meningsfull fritid och massa fler grejer, hur ska de kunna mäta och redovisa sin funktion och sina resultat? Hur redovisas att ens arbete leder till att dåliga val inte görs?

Rollen som trygghetsfältare möjliggörs genom samverkan

mellan kommunen, Botkyrkabyggen och polisen. Han jobbar i sin tur i nära samverkan med civilsamhället, och ser värdet av samverkan.

– Ofta har föreningarna och studieförbunden ett stort förtroende från många grupper som vi inte når, men också vice versa. Ibland kan det vara svårare att vända sig till föreningen där kanske hela ens familj ingår, då fyller vi fältare en otroligt viktig roll.

Magnus Nylund menar att även om alla resultat inte är mätbara i siffror så ger aktiviteterna många synliga resultat. När coronapandemin våren 2022 släpper sitt grepp ser han också nya behov av samverkan:

– Vi behöver hjälpa varandra i området att komma tillbaka i våra egna rutiner, till Hälsodagen, Fittjafestivalen, julmarknaden och liknande. Vi måste först se vad vi har här på plats, rangordna och sortera oss, se i ett tydligt årshjul vad vi behöver och vad som saknas. Oftast finns

Årby. Foto Maria Chergui

allt här i området. Men det är onödigt när ett behov av körkortsteori gör att fem olika ställen börjar med det för att vi inte pratat med varandra. Det är det vi har nätverksgruppen till och vi måste bli ännu bättre på att se över och sammansvetsa våra egna kompetenser och utbud innan vi tar in organisationer utifrån.

Neda Khezerian ser både i sin roll på Changers Hub och i Anima att såväl ihopkoppling med andra som eget tålamod är vad som ger resultat.

– Det är oerhört viktigt att ha eller koppla ihop sig med någon som har nätverk i området.

Sedan krävs mycket tid och engagemang i det lokala för att se resultat. För att framgångsrikt verkligen göra något behövdes mycket mer tid än ett år. Från början kom nästan inga till våra event, men genom att visa att vi är kvar här, utomhus där vi syns eller på alla ställen där ungdomar rör sig, så har vi nu fulla grupper.

Men det är inte att grupperna är fulla som visar vår framgång, det är att vi skapat en miljö som känns trygg för deltagarna att komma tillbaka till. Eller tvärtom, kommer folk bara en gång för att se vad verksamheten gör men sedan inte kommer tillbaka så saknas något. För att en organisation ska veta vad den ska erbjuda och vad som saknas måste den vara ute i området, annars kommer det inte att fungera.

Tillit

I kloka platser saknas det inte förtroenden. Med stort förtroende till personalen på biblioteket eller medborgarkontoret har många boende i Fittja lämnat över både personliga berättelser och personuppgifter. Tilliten till mötesplatser har bundits till personerna på plats.

– Lisa på bibblan fixar allt! Iallafall alla mina kompisar känner Lisa, säger **Sara** 11 år

Däremot råder det brist på tillit för kommunen, myndigheter och välvilliga satsningar utifrån utan lokal förankring, enligt forskarna **Magnus Dahlstedt**, **Lisa Kings** och **Nazem Tahvilzadeh**. Valdeltagandet är också lägre än riksgenomsnittet i både Fittja och Årby.

När tilliten till de större aktörerna är låg, men hög till människorna på plats, går tilliten att bygga upp av de människor som arbetar där eller genom att anställa lokalt?

Brobyggande

När olika grupper behöver nå och förstå varandra men inte gör det automatiskt, då kan de personer som på olika sätt redan byggt upp förtroenden och tillhör flera grupper vara avgörande som brobyggare.

Tamar Nalbandian från Studieförbundet i Eskilstuna – Årby ser ett stort behov av brobyggare.

– Det sägs att det är svårt att nå folk i området, men en av anledningarna till det är att det tyvärr finns mycket fördomar och misskommunikation mellan olika kulturer.

De som fattar beslut i området använder ibland metoder som inte passar Årbybornas kultur och behov. Till exempel när organisationer mailar inbjudningar eller håller digitala möten så nås inte de boende. Många människor i Årby nås bäst genom ”mun till mun”-metoden.

Vi behöver fler broar mellan olika grupper. Personer som har lokal förankring och kan båda gruppernas språk och kultur har möjlighet att skapa förtroende mellan beslutsfattare och boende.

Tamar som kom från Syrien 2015 med flera års arbete med media och PR bakom sig har blivit viktig för att nå personer i Årby, inte minst för Studieförbundets verksamheter.

En annan brobyggare i Årby är **Nahla Masood**, undersköterska och konstnär som driver såväl svenskakurser som olika barnverksamheter på Årby M.

– Jag använder både affischer och pratar med folk direkt för att nå ut med information om våra verksamheter. Men grunden är att vi frågar dem som bor i området vad de behöver. När vi sedan gör aktiviteter utifrån deras behov eller önskemål så vill de delta. Det kan handla om cykelkurser, eller Årbyfestivalen.

Min roll här är att hjälpa dem som bor i Årby på olika sätt. Enda sättet att göra det är att ha kontakt med folk. Många här pratar arabiska och de som inte kan svenska kan jag hjälpa på deras språk. När vi pratar samma språk så litar de på mig, och kommer till mina aktiviteter.

Men arbete med att bygga kontakter tar tid, ingenting är on-off. Det viktigaste är att inte ge upp.

Lisa Kings, forskare i socialt arbete och lektor på Södertörns högskola menar att brobyggarnas roll är att överbrygga sociala gränser och därmed förena tidigare åtskilda grupper. Det dessa roller, som många kallar för nyckelpersoner, bryggor och spindlar i nät, har gemensamt är hur arbetet inte är enkelriktat. Det kan exempelvis vara funktionen mellan myndighet och det lokala, där alla parter vinner på brobyggarens insats.

Men brobyggande är inte utan utmaningar. Risken finns att

inte anses vara lika lojal mot båda grupper. Lisa Kings lyfter att det kan uppkomma obekväma situationer då en brobyggare lierar sig eller försöker finna medelvägar med den ”sida” som den egna gruppen har låg tillit till.

Att som utomstående få områdets förtroende är svårt att få utan de oundgängliga kunskaperna en endast kan få genom erfarenheter att bo och växa upp i området, att vara på plats, engagera sig och vara ödmjuk för hur människorna i området själva definierar sina utmaningar och möjligheter. Liksom Lisa Kings hävdar i sin forskning menar **Nicole Metni** att det hjälper till om en vinner någon på insidans förtroende.

– Jag tror att man har tillit till biblioteket i sig, framför allt till personalen. Så tar vi in organisationer eller personer, så kan det fungera som ett godkännande. Det hänger faktiskt väldigt mycket på oss som rör oss i området att göra första bedömningen och välja att släppa in eller inte. Ifall Oriana ”godkänt” någon eller något betyder mycket.

Läs mer i artikeln *Platskamp: inledande reflektioner av Magnus Dahlstedt, Lisa Kings och Nazem Tahvilzadeh*, och artikeln *Betydelsen av brobyggare: Det etablerade civilsamhället och förortsrörelsen av Lisa Kings*. Båda artiklarna finns i tidskriften *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, specialnumret *Platskamp*, nr 9, 2018.

Målsökande och lyhördhet

Mohammed Ryback är verksamhetsutvecklare på ABF Botkyrka-Salem och har arbetat i flera år med ungdomar och unga vuxna. Han betonar hur viktigt det är att både söka upp och lyssna på dem de vill engagera.

– Vi är målsökande när vi vill nå vår målgrupp. För att vi ska kunna nå ut med vår information frågar vi oss var målgruppen är, och ser till att själva vara där. Exempelvis besöka fritidsgården eller informera på skolan. Det handlar också om att vara tillgänglig på de tider som våra målgrupper är som mest nåbara. Att jag kan nås på mobilen en sen kväll kan vara vad som krävs för att bygga det förtroende som i sin tur innebär att en ung person deltar i en verksamhet.

Fittja. Foto Jagana Khasdorj / Molly Johansson

Den som sedan kanske har ett färdigt utbud med aktiviteter kan bli förvånad att ingen dyker upp på aktiviteterna. Men då har man inte förankrat det, inte jobbat aktivt med att diskutera med målgruppen om vad för sorts aktiviteter de vill se. Det är tyvärr ett sätt att inte nå ut till målgruppen.

Det är svårt att nå folk om det är ett alltför detaljerat program som erbjuds, men å andra sidan är det också svårt om det är för förutsättningslöst. Att bara fråga vad målgruppen vill göra fungerar inte. Många ungdomar är inte är vana att besvara en sådan fråga.

ABF BOTKYRKA-SALEM

ABF Botkyrka-Salem är ett studieförbund och träffpunkt för demokrati, bildning, kultur och gemenskap. De arrangerar olika sorters studiecirklar, kurser, föreläsningar och kulturarangemang runt om i Botkyrka och Salem, och hjälper även föreningar att bygga upp sin verksamhet.

Fram till februari 2022 drev ABF Botkyrka-Salem åtta olika fritidsverksamheter för unga på uppdrag av Botkyrka kommun, ett avtal som då sades upp med omedelbar verkan.

DNs journalist Ülkü Holago uppmärksammade detta den 25 februari 2022 i en artikel som beskrev ett högt förtroende för fritidsledarna, att ungdomarna lämnade och vägrade besöka andra fritidsgårdar.

Lokal förankring och engagemang i platsen

– Alla föräldrar kan slappna av då de ser att Mange eller Oriana är med, de litar inte lika mycket på de yngre ledarna, men du, kolla nu, barnen kommer ner från husen utan sina äldre syskon eller föräldrar för att de hör musiken och ser att Mange grillar och att Oriana är med, säger en **förälder**.

För att starta upp, utveckla, nå fler eller bygga förtroenden krävs lokal förankring och engagemang – värdefulla resurser eller kompetenser, menar **Valentina Cuevas**.

– Det kan vara svårt eller rent utav oförskämt att be om någons kunskaper, kontaktnät, tid och förtroende utan att just se och förstå att allt detta är kompetenser. Kompetenser som bör vara kriterier för att anställa. Det går att ta vara på områdets egna krafter och samtidigt erkänna kompetens, jag har själv blivit anställd just genom att uppfylla kraven att ha egen erfarenhet av rasism och erhållen kunskap av att bo i socioekonomiskt utsatt område.

Att förstå sociala koder, känna aktörerna på platsen och veta till exempel vem på bibblan en ska vända sig till är **Magnus** på Fittjapulsens krav vid anställning.

– Lokal rekrytering och förankring är för oss som

fritidsgård väldigt viktigt, det behövs någon som känner till historiken i området. Vinsterna får vi genom att personalen har tilltro till området, värnar om sin hemmiljö och är man från området gör det en mer street smart. Arbetet handlar inte bara om att skapa aktiviteter, meningsfull fritid, eller att på biblioteket bara låna ut böcker. Arbetet innebär relationsskapande och att bygga förtroenden.

Nicole Metni har i sin roll på biblioteket testats i sitt engagemang många gånger.

– När jag började på biblioteket så märkte jag direkt att man ville testa mig, speciellt barnen och ungdomarna. Det är inte ett steg som är möjligt att hoppa över. Det är ett test, och jag måste visa att jag är här för att stanna. Här är man van att folk kommer och går, och ger upp. Att stanna kvar, vara genuint intresserad och lära känna människorna på riktigt kommer inifrån och det är det som fungerar för att vinna människors förtroende.

Att bygga tillit och trygghet under lång tid – och i kris

Årbyföreningen har sedan tjugo år tillbaka arrangerat en mängd olika aktiviteter för både barn, ungdomar och vuxna. I olika samarbeten har föreningen kunnat genomföra alltifrån den årliga Årbyfestivalen till språkträning för nyanlända kvinnor. **Maria Chergui** är en av grundarna av Årbyföreningen.

– Årbyföreningen finns för att ge alla en bra uppväxt genom meningsfulla aktiviteter, en känsla av sammanhang, trygga vuxna runtomkring som lyssnar på dem och ger dem hopp om framtiden.

Ni jobbar långsiktigt och brett. Vad betyder det?

– Vi försöker vara med under en ung persons hela uppväxttid. Det finns barn som har varit här från de var små tills de blev arton år. Vi har byggt mycket på delaktighet

Årby. Foto Maria Chergui

med familjer också, vi har känt många familjer i stadsdelen under alla de här åren. Det har varit viktigt att göra det naturligt för både barn, ungdomar och föräldrar att vara med.

Årbyfestivalen, som vi arrangerat i 17 år, är ett exempel. Den är en familjefest, föräldrarna kommer ut där barnen och ungdomarna är. När alla är tillsammans blir vi alla en del av någonting större. De gemensamma upplevelserna ger också barn och ungdomar goda minnen under sin uppväxttid.

Sedan tar vi aldrig ut några avgifter för våra aktiviteter. Genom att vi sänker den tröskeln ger vi möjlighet för alla att vara med.

Under våren 2022 har flera skjutningar skett i Årby. Hur har det påverkat ert arbete?

– Vi har sedan en tid tillbaka tyvärr varit tvungna att jobba med att skydda också. Många barn kan vara ute flera timmar på kvällarna utan att någon är där och ser vad som händer med dem. Då är det viktigt att vi finns där barnen och ungdomarna är. Vi visar att vi bryr oss och vill engagera oss.

När det sker våld på öppen gata är det extra viktigt att vi som bor här kommer samman. Det är alltför lätt att vilja låsa sig, och stänga inne sig. Istället behöver vi samlas

och prata med varandra. Särskilt viktigt är det att vi säger till varandra att det inte får vara så här. Det kan hjälpa oss att ta bort rädslan.

Polisen har sin självklara roll att spela när dödligt skjutvapenvåld utvecklar sig bland unga i vårt samhälle. Det är extremvåld som borde få hela Sverige att reagera för att stoppa det. Men dessutom behöver vi som bor här eller driver aktiviteter finnas på plats och göra våra saker. Om vi inte är här varje kväll så ökar risken för att de som använder våld tar över området. När vi istället håller i våra aktiviteter och rör oss i området så visar vi att det går att fortsätta, vi ger varandra energi.

ÅRBYFÖRENINGEN

Årbyföreningen startades 2001, efter önskemål om en mötesplats och aktiviteter i området. Föreningen som drivs av ideella krafter arrangerar varje sommar Årbyfestivalen och Årby fotbollscup. Året runt håller föreningen i såväl svenskakurser som mötesplatser för barn och ungdomar. Alla aktiviteter erbjuds utan kostnad och genomförs genom samarbete med andra organisationer, företag, boende i området och kommunen.

Festivaler som kompetensutveckling

I Botkyrka är festivalen This is Alby ett återkommande arrangemang i Alby, stadsdelen intill Fittja, och Årbyfestivalen har arrangerats i nära två decennier mitt i Årby. Festivalerna lockar folk från andra stadsdelar och är en festlighet för hela området. Men dessutom fungerar dessa festivaler som kompetensutvecklingsmöjligheter och jobbskapare.

Festivalen This is Alby har som princip att ungdomarnas egen arrangörsgrupp producerar allt, med hjälp av mentorer. Arrangörsgruppen består av unga från Botkyrka som på olika sätt är intresserade av musikbranschen och vill lära sig mer om produktion, teknik och management.

På detta sätt har ABF Botkyrka-Salem och verksamheten Musiksupporten skapat en läroprocess för de ungdomar som sedan vill söka sig vidare till arbeten inom svensk musikindustri.

– Syftet är att stärka unga vuxna lokalt i Botkyrka och bidra till mer inkluderande och representativ musikindustri, där fler får chansen i en annars homogen bransch, säger **Ceylan Holago** från Musiksupporten.

En **deltagare** från arbetet med This is Alby betonar det bredare värdet av verksamheten:

– Jag går inte den här utbildningen för att jag vill jobba i musikbranschen, jag vill bara lära mig mer om att bli

projektledare, om marknadsföring och så vill jag ha feta grejer på mitt CV.

Hendelis Elias, projektledare för This is Alby och Musiksupporten, vad krävs för att bli en av dem som får arbeta med This is Alby?

– Det är främst driv och ålder som avgör, och man behöver inte vilja just jobba med musik. Vi visar alla andra roller inom musiken, även de som inte är direkt musikproduktion.

Och vad ger arbetet?

– This is Alby är helt klart en bra referens för att söka jobb, det är verkligen ett riktigt jobb vi gör. Främst lär vi oss av varandra. Många av oss har också fått testa så mycket att vägen vi vill gå i livet blir tydligare. Idag kan jag genom This is Alby och fler nätverk sätta ihop hela produktionsteam som är lokalt förankrade och har lokal kännedom. Genom det lokala ger vi också varandra exponering och ser till att jobb och löner stannar bland oss.

MUSIKSUPPORTEN

Musiksupporten är en plattform som är verksam i hela Sverige för att skapa möten mellan professionella aktörer från musikbranschen och unga talanger från socioekonomiskt utsatta områden.

Syftet med Musiksupporten är att skapa möjligheter för unga talanger att få arbeta med sin kreativitet inom musikindustrin och att utbilda musikbranschen i frågor om inkludering och vikten av representation i en annars homogen bransch.

En del i möjliggörandet är att Musiksupporten i samarbete med Fanzingo och Mångkulturellt centrum har studios öppna för unga.

THIS IS ALBY

This is Alby är en ungdomsdriven festival som arrangeras av bland andra ABF Botkyrka-Salem. De senaste åren har Musiksupporten varit medarrangör. Festivalen produceras helt av en arrangörsgroup som består av unga från Botkyrka, med hjälp av mentorer.

Ord och bilder om kloka platser

Bilden av och hur det pratas om kloka platser och människorna där har stor påverkan, både på dem som bor och verkar där och på hur omgivningen uppfattar platser och dem som kommer därifrån.

Bilder av kloka platser som Fittja eller Årby skapas ofta av journalister, organisationer och forskare som inte är från området. Att tänka till kring vilka ord som används och vad det innebär, hur nyhetsrapportering sker eller kan ske och hur felaktiga rykten kan spridas eller stoppas upp har betydelse för alla som skapar dessa bilder – eller för dem vidare.

Språkbruket

Vårt språkbruk påverkar såväl hur vi uppfattar omvärlden - och hur vi uppfattar oss själva. Språket berör oss olika, vi tänker på det på olika sätt, och vi använder det på olika sätt. Genom de vardagliga samtalen och mediernas språkbruk berättas det om och om igen vilka vi är, var vi hör hemma och vad som förväntas av oss. Genom hur vi talar om och med varandra kan vi både förändra, cementera och/eller reproducera detta.

Vissa ord kan mena väl men landa fel. Andra ord använder många av oss men med olika innebörd beroende på vem som talar. I arbetet med projektet Kloka platser har olika språkbruk visat hur vi från olika håll ser på de kloka platser vi bor i, verkar i eller förhåller oss till.

En del ”åker ut och jobbar” där både åkandet och riktningen från ett antaget centrum signalerar avstånd. Ord om att ”stärka samverkan där” eller ”vi skapar här” signalerar skillnader i perspektiv – att komma utifrån eller finnas på plats. **Neda Khezerian** menar att:

– Kan man inte se området där man verkar som sitt eget kan det vara bra att se över rekryteringen. Det finns alltid lokala individer som kan ta de rollerna.

En vanlig fråga är också ”hur når vi dem?”. Den frågan visar maktstrukturerna genom att bestämma vem eller vilka som anses svåra att nå. **Mahmoud Chninou**, regional samordnare

på Rädda Barnens På Lika Villkor, menar att så länge vi anser att det finns en skillnad i tillgänglighet signalerar vi samtidigt ett avstånd. Han har ett enkelt svar på frågan:

– Hur når vi dom? Vi ska vara dom! Om vi inte är dom, då har något grundläggande gått fel!

När uttrycken ”hjälp” och ”tacksamhet” används blir det också problematiskt. **Hendelis Elias** har erfarenhet från dessa termer i arbetet med This is Alby:

– Det behövs samarbeten, utbyten och samverkan där det uppstår synergier, men att jag och de nätverk jag ingår i skulle behöva ”hjälp” eller att vi ska ”visa tacksamhet” som att vi inte tillfört kunskap, arbetstimmar och kompetenser när projektägarna behöver oss mycket mer än vad vi behöver projekten, det är ett problem.

Språket avgör också vad som anses vara fin kultur och inte. Hendelis engagemang för området och inom kulturen innebär också att hantera ett språkbruk som fylls med stereotypa bilder av både människorna och musiken.

– Musikindustrin levererar det som efterfrågas. Musik som beskriver ett hårt liv med våld och droger är spännande och de som inte bor här tror att vi alla tillhör gäng. Om jag ägde ett företag och ville annonsera genom streamingtjänsterna skulle jag också lägga mina annonser där det klickas mest. Så det är en ond cirkel,

media framställer orten som ett slagfält, sedan skapas efterfrågan efter musiken, som därefter drar annonsörer. Vinnarna är några få musiker – och streamingtjänsterna. Vi som arbetar runt omkring, som projektledare, producenter, marknadsförare, designers, vi straffas på arbetsmarknaden eftersom vi arbetar med en musikstil som inte anses vara finkultur. Vi är fortfarande ”dom” trots att vi slitit dubbelt så hårt och möjligtvis anställs vi som en färgklick på något skivbolag, eller som kontaktvägen till ortens musiker.

Alby. Foto Monserrat Jorquera

Mediabilden

– När utomstående kritiserar Fittja, jag har bott här i över 40 år, då säger jag alltid att jag älskar Fittja, allt finns här i områdena och vem ska berätta för mig när jag ska vara trygg eller rädd? Däremot mellan vänner och grannar pratar vi ibland om hur mycket bättre det var förr.

Silvana, boende i Fittja

En granskning och analys av svensk nyhetsmedia som släpptes december 2021 av mediehuset Fanzingo visar hur bilden av förorten fylls med död, våld och brott som i sin tur sprider oro och rädsla. Drygt 80% av nyheter som berör förorten handlar om brott, jämfört med ca 20% för alla nyheter. Mer än hälften av alla brottsnyheter om förorten handlar om gängkriminalitet. De vanligaste brotten skrivs det mer sällan om. Fanzingos rapport menar att de nyheter som är ”spännande” säljer fler tidningar och genererar mer klick.

Fanzingo visar även i sin rapport vem som ges utrymme att uttala sig. Unga kommer till tals i 4% av granskade nyhetsinlägg medan ungdomar under 25 år utgör 30% av Sveriges befolkning. Dessutom är nyheter om unga oftare negativa än övriga nyheter.

Förutom att övriga samhället får en sned uppfattning om vilka brott som begås i förorterna i Sverige så påverkas också bilden av det egna området för de boende. Medias rapporteringar

tillsammans med en strömmande vilja att hjälpa ger en känsla av att vara en del av ett område med problem, att inte klara sig utan stöttning och framför allt inte riktigt tillhöra samhället.

Problemen med segregation ligger naturligtvis inte bara på hur olika områden framställs, men finns det kanske en möjlighet att påverka segregationen en liten del genom att jobba för ett bättre nyhetsklimat? Med utgångspunkt i Fanzingos råd till medier är här fem punkter för hur vi tillsammans kan skapa nyheter som ligger närmare verkligheten:

- *Öka medvetenheten* – identifiera stereotyper som sprids och mät vad som publiceras.
- *Förnya vad som är nyheter* – leta efter nya berättelser.
- *Bredda vem som får tala* – låt människor vara en del av berättelsen om sig själva och sin plats.
- *Arbeta med konstruktivitet* – ge mer utrymme för förklaringar och presentera lösningar på problem.
- *Ha fler perspektiv* – inventera kompetenserna och rekrytera aktivt för att få bredd.

FANZINGO

Fanzingo är ett mediehus som rymmer ett produktionsbolag, redaktioner, pedagogisk verksamhet och projekt som alla sprider nya röster och perspektiv i medierna.

Fanzingo startade i Alby, Botkyrka. Läs mer om Fanzingos granskning av nyhetsmedia i rapporten Nyhetskoden 2021.

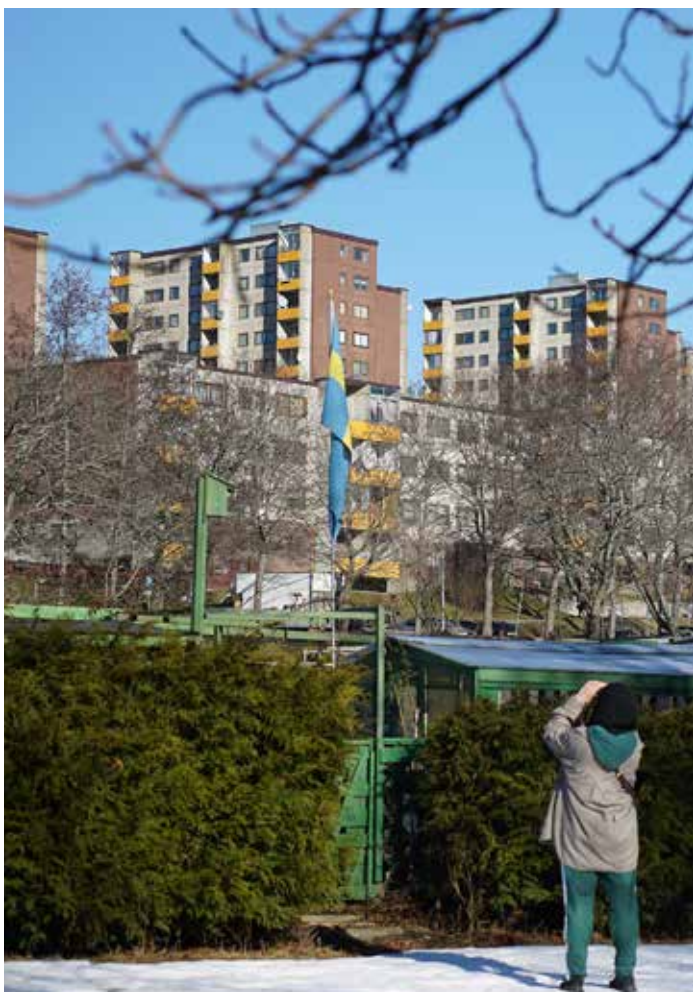
Rykten

Rykten och fördomar – om platser, grupper eller individer - är farliga, och riskerar att drabba redan utsatta grupper i samhället extra hårt. Att arbeta mot rykten och fördomar är därför en viktig del i en demokratisk process. Botkyrka kommun har drivit en Antirykteskampanj, med olika metoder för att bemöta rykten och konkreta tips. Med inspiration från det arbetet följer här en checklista för att upptäcka och begränsa ryktes-spridning:

- *Tänk två gånger* – är du säker på att just det här påståendet är sant?
- *Kontrollera källans pålitlighet* – vem berättar och hur trovärdig är källan? Vilka syften kan ligga bakom?
- *Skaffa mer information* – samla information och kunskap från olika källor: nätet, böcker, eller fråga organisationer som arbetar med frågor som påståendet handlar om.
- *Var inte själv en del av spridningen* – reflektera över dina egna ord och handlingar, och om du sprider något vidare, fråga dig själv varför.
- *Agera* – om en person du känner är utsatt för ryktes-spridning, visa ditt stöd.

ANTIRYKTESKAMPANJ

Botkyrka kommuns Antirykteskampanj är en av LUCS' kunskapspiloter och drevs 2014–17. Konkreta tips och lärdomar från det arbetet finns i boken *Stoppa ryktet – en handbok i att stoppa rykten och fördomar*.

Fittja. Foto Jagana Khasdorj / Molly Johansson

Lärdomar om platssamverkan

Det finns en mängd lärdomar att dra från den mångfald av olika röster som presenterats i den här skriften. De lyfter viktiga perspektiv kring mötesplatser och samverkan, hantering av kriser såväl som lokal kompetensutveckling. Det är en samling klokskaper som fler behöver reflektera över för att vi gemensamt ska kunna motverka segregationen i samhället.

Fundamentet för kloka platser är tilliten – där det allt för ofta råder brist på tillit. Och kanske är det viktigaste att ha med sig följande fråga i all platssamverkan: För vems skull görs arbetet? Det är tyvärr lätt att i arbetet med projektredovisningar och resultatkrav tappa fokus på det platssamverkan handlar om – att verka för områdenas och människornas skull.

Två checklistor för kloka platser

Det finns många olika sätt att arbeta med platssamverkan. Vårt syfte med den här skriften har varit att lyfta fram en mångfald av metoder och arbetsätt. Vi vill därför inte heller rekommendera något särskilt verktyg eller sätt att arbeta.

I stället har vi som en sammanfattning av skriften landat i två enkla ”checklistor”: en med fem punkter som är viktiga för att stärka tilliten på en plats, och en med fem frågor att ställa sig för att få till fungerande samverkan. Checklistorna kan användas som en påminnelse i den egna organisationen, som underlag för verksamhetsutveckling, eller skickas som tips till någon. Och kanske ger de bättre förutsättningar att välja de verktyg som kan behövas.

Checklista för tillitsbyggande:

- *Ge tid till platsen.* Att vara på platserna där målgrupperna är och vid tiderna då målgrupperna kan nås, det innebär färre timmar på kontoren och fler timmar utanför kontorsarbetstid.
- *Stanna kvar.* Att planera för att vara på plats under flera år, både som verksamhet och som personal, innebär ett långsiktigt åtagande. Nästa steg är att ha tålmod och stanna kvar, även om verkligheten inte stämmer med planerna.
- *Anlita brobyggare.* Den som har förtroende i flera grupper kan nå och därmed underlätta för dessa grupper att mötas.

- *Säkra lokal förankring.* Att se de lokala kunskaperna och kontakterna som kompetenser gör det nödvändigt att knyta till sig de personer som har dessa kompetenser – rekrytera lokalt.
- *Fråga och var lyhörd.* Att inte veta vad som behöver göras är en utgångspunkt. Att ha tiden och modet att fråga är första steget. Att lyssna och anpassa sig efter svaren leder vidare.

Checklista för fungerande samverkan:

- *Vad finns det för behov?* Inom vilka områden behövs samverkan och vem efterfrågar den? Händelser på platsen och i omvärlden kan påverka om samverkan är aktuell och i så fall hur. Exempelvis stängda mötesplatser, våldsamheter eller många människor som tvingats fly och kommit till platsen innebär olika utmaningar som i sin tur påverkar behoven att samverka.
- *Vilka är med?* Vilka aktörer eller personer är med? Är det några som saknas? Den som ser behov och initierar samverkan är inte alltid den som kan göra det arbete som behövs. Bjud in och samverka med de kompetenser som behövs.
- *Hur ge utrymme för alla olikheter?* Finns det förståelse för allas olika förutsättningar att vara med och möjligheter att bidra? Det kan vara lätt att glömma bort att de som är med i samverkan har olika ekonomiska förutsättningar eller olika mycket makt. Kan det behövas tydliga spelregler för samverkan?

- *Vem styr?* Hur ser upplägget ut, är det spontant eller strukturerat? Finns det en tydlig aktör som initierat, styr och/eller samordnar samverkan? Ofta är det en aktör med starka resurser som håller i styrning eller samordning, och behöver balansera det med att ge inflytande till övriga samverkansparter
- *Vad ingår?* Vad bör eller förväntas den som deltar i samverkan komma med? Vad kan den räkna med att få med sig?

Avslutningsvis krävs också flexibilitet för arbete på en klok plats. Sammanhanget kan förändras och därmed påverka både behoven och möjligheterna att samverka. Upplägg kan också behöva ändras, eller vilka som deltar. Ett flexibelt förhållnings-sätt gör det möjligt att samverkan håller över tid – och därmed verkligen stärka klokskapen i en plats.

Vi är alla medskapare

Leif Magnusson, verksamhetsledare Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS, och f.d. verksamhetschef för Mångkulturellt centrum

En stor utmaning i vår samtid är att skapa socialt hållbara platser. Den är på den lokala platsnivån som vår tids komplexitet landar och behöver bearbetas. Ett exempel: Tre veckor efter krigsutbrottet i Ukraina står de första flyktingarna i Botkyrka. För Mångkulturellt centrum (MKC) mötesplats i Fittja förbereds för aktiviteter i den pedagogiska verkstaden och i programverksamhet med civilsamhället. Kopplingarna växer genom nätverk och samverkan. De resurser som mötesplatsen har mobiliseras. Resurserna är rum och teknik, utställningar, café och bibliotek som stödjer möten.

För att en mötesplats ska möjliggöra lokal delaktighet behövs kapacitet. Erfarenheterna från MKC är många. Allt från att hålla internationella konferenser med mycket politisk energi till lokal kulturproduktion i nära samverkan med aktörer som verkar i en rättvisefråga eller med syfte att synliggöra konst som inte visas i de etablerade kommersiella gallerierna. Ibland har det hänt att MKC flyttat ut ur sin etablerade mötesplats och skapat tillfälliga mötesplatser i samarbeten. Ett sådant var ett samarbete med Botkyrkabyggen i ett höghus i Fittja inför en renovering av samtliga lägenheter. Barn och mammor bjöds in för att fånga upp renoveringsbehovet. Samtliga som kom blev lyssnade på och gjordes delaktiga i förändringen. Det blev även en social positiv effekt av den tillfälliga mötesplatsen. Ett annat

är samskapande mellan konstnär och olika lokala målgrupper kring offentliga verk som synliggör ett lokalt berättande.

Det är en utmaning att tänka sig en mötesplats i ett område som ska klara att fylla alla de behov och förväntningar som kan komma upp. Situationen vi har att hantera är att problemen i ett område som präglas av socioekonomiska utmaningar är större än den ram varje aktör har att förfoga över. Vi behöver helt enkelt söka en annan logik för att stärka en social hållbarhet. Samverkan och samarbete är nödvändiga delar i en sådan logik. Vi är alla medskapare med våra erfarenheter. Frågan är hur vi ska få till det?

En mötesplats kan vi se som ett slags mellanrum som inte är upptaget av en massa sanningar. Klokt använt kan en mötes-

Fittja. Foto Jagana Khasdorj / Molly Johansson

plats möjliggöra att vi tänker tillsammans och byter förståelse med varandra. Om vi klarar det minskas risken att vi faller in i parallella spår. Små initiativ lokalt kan kopplas samman med kunskap som delas av fler och bli en framgångsfaktor. Inom LUCS tänker vi att sådana processer kan bidra till långsiktig platsutveckling. Väl medveten om att mycket utvecklingsarbete bedrivs i projektform kan en ny logik se pragmatiskt på olika kortsiktiga initiativ så länge de faktiskt är med och bidrar till platsutveckling. Verksamheter omformas. Sociala innovationer vidgar spelplanen så att problem får lösningar.

Det som kan stärka oss långsiktigt i arbetet med att fördjupa en platsutveckling där mänskliga rättigheter och den sociala jämlikheten stärks behöver en involvering av det bästa som civilsamhället, akademien, bostadsbolag och kommunsektorn kan ta fram. Vi sitter fast i system som både gynnar oss och hindrar oss. Orka samverka och orka samarbeta mer är LUCS recept.

MÅNGKULTURELLT CENTRUM

Mångkulturellt centrum (MKC) är en kommunal stiftelse som verkar för ett samhälle där mångfalden reflekteras i den nationella självbilden och där migration är en självklar del i det svenska kulturarvet.

MKC bedriver utbildning, forskning och bokutgivning. I sina lokaler i Fittja välkomnas besökare till utställningar, specialbibliotek, konstpedagogisk verkstad, butik och restaurang.

Samtliga fotografier från Fittja är tagna av ungdomar under en workshop i fotografering i Fittja arrangerad av LUCS och Fanzingo inom ramen för projektet Kloka platser.

**Se mer om Lokal Unescosamverkan i Sverige – LUCS:
www.lucs.se**

Vi har plats för fler.

Välkommen som medlem!

**Som medlem får du och din organisation mer
– och bidrar mer.**